

אוקטובר-דצמבר 2008 ■ מס' 87 שנה 17

העיקר הבריא

נושאון - ביטאון איל"ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בעריכת יורם לוביאניקר ואריק שורץ

עורך גרפי: הדי אור

דוא"ל: noson.ed@gmail.com

ת.ד. 62029, תל אביב - יפו 61620

Nos'on ISSN 0792-6448

תוכן העניינים:

	דבר העורך	עמ' 2
	אין מפקירים פצועים בשטח	עמ' 3
דניאל שמידט	פוליו - מחלת שיתוק הילדים	עמ' 10
מאיר סוויד	נא להכיר: הצלב האדום	עמ' 14
משה מיכאלי	הכל על "איזון" בתצוגה תימאטית	עמ' 25
מנחם לדור	הטור של דובוש	עמ' 28
יורם כהן	הגדרה קולעת בול	עמ' 31
אסף אברהם	מכתבים למערכת	עמ' 32
	פתרון החידה הבולאית	עמ' 32

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר - ד"ר יהושע מגר (מעלה גיא אוני 228, ראש פינה 12000, 052-8802725)
סגן יו"ר - ד"ר איליה פרנקל (ת.ד. 7186, אשקלון 78170, 07-6762169)
סגן יו"ר - מנחם לדור (ת.ד. 340, הר אדר 90836, 054-4825007)
מזכיר - זהר נוי (ת.ד. 62029, תל אביב 61620, 052-2641769)
גזבר - שלמה וורגן (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503, 054-6855951)
חבר ועד - נמרוד דגני (אנה פרנק 6, רמת גן 52526, 050-5339265)
חבר ועד - יורם לוביאניקר (הנמל 40, תל אביב 63506, 054-5402723)
ועדת ביקורת: יוחנן מי-רז (יו"ר), חגי זהר, משה רימר.
עורכי נושאון - יורם לוביאניקר (054-5402723), אריק שורץ (052-2442502)

שירותים לחברים: נושאון - ארבע פעמים בשנה, נושאונט - ארבע פעמים בשנה, מכירות פומביות, שירותי ספריה תימאטית, מפגשים, סמינרים והרצאות, צוות מומחים, "שבל" (ביטאון התאחדות בולאי ישראל).

דמי חבר (2008): מבוגר - 100 ₪, נוער - 50 ₪.

תאריך אחרון למשלוח חומר לחוברת הבאה: 1.12.08

דבר העורך

שלום לכם,

גליון זה של נושאון – האחרון לשנת 2008 – מוקדש לנושא הרפואה. **דניאל שמידט** מספר על השלבים השונים בחילוץ פצועים, **מאיר סוויד** על מחלת שיתוק הילדים ו**משה מיכאלי** עורך לנו הכרות מעמיקה עם ארגון הצלב האדום. אנו שמחים לציין, כי אספני הרפואה נענו בצורה חסרת תקדים לבקשותינו, ובעתיד נשתדל להוציא גליון "רפואי" נוסף.

בתחילת ספטמבר נערך מפגש נוסף של חברי איל"ת. הפעם עמדה במרכז תצוגתו של חברנו **לורנס פישר** על הסכסוך הישראלי ערבי. בדיון עלו מספר נקודות עקרוניות לגבי בנית התכנית של תצוגה כזו, ורבים מהנוכחים יצאו נשכרים מהמפגש. הנוכחות הגדולה במפגש ותגובות שקיבלנו ממספר רב של חברים מצביעים על כך שחברי איל"ת מעוניינים במפגשים תכופים יותר. אנו מקווים לקיים בשנה הקרובה מספר מפגשים, שיוקדשו לא רק לנושאי תצוגה אלא לבולאות תימאטית בכלל. פרטים נוספים יימסרו בהמשך, לאחר שנסיים את כל ההכנות הדרושות.

פעילותה של איל"ת התרחבה באופן דרמטי בשנים האחרונות, אך מעל ראשנו תלויה עננה כבדה בדמות מצבה הכלכלי של האגודה. חברים רבים מאחרים בתשלום דמי החבר, והדבר מקשה מאוד על הפעילות. איננו מסוגלים להבין מדוע יש צורך בתזכורות רבות כל כך. חברי הועד ובעלי התפקידים באגודה עושים את מלאכתם בהתנדבות, ומשקיעים בכך שעות רבות. נראה לנו כי המינימום לו ניתן לצפות מן החברים הוא לשלם בזמן את דמי החבר. על פי החלטת האסיפה השנתית של האגודה והוועד יועלו דמי החבר לשנת 2009 לסך של 120 שקל. אנא, שלחו את דמי החבר לגזבר, **שלמה וורגן** (בכתובת: ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503) **עוד היום**.

השנה העברית המסתיימת בימים אלו הייתה מוצלחת מאוד מבחינת האגודה: נושאון ונושאונט המשיכו לצאת "כמו שעון" ואליהם נוסף העיתון המקוון לילדים ולנוער, נושאונצ'יק. מפגשי חברים נערכו, ובתערוכת ישראל 2008 (וכן בתערוכות נוספות בחו"ל) רשמו חברי איל"ת השגה שיא. נזכיר כי שני חברים – **דני פישר** ו**ד"ר יהושע מגר** – זכו השנה לראשונה במדליה הנכספת - זהב גדול. לקראת השנה החדשה אנו מאחלים לכולנו שנת התשס"ט מוצלחת כמו קודמתה.

שנה טובה, שנת אושר, הגשמה עצמית ובעיקר – ברוח גליון זה – שנת בריאות.

שלכם,

יורם ואריק.

אין מפקירים פצועים בשטח דניאל שמידט

ב"הבשורה על פי לוקס" מסופר כי תלמידיו של ישו שאלו אותו מה פירושו של הכלל "ואהבת לרעך כמוך". השיב להם ישו בסיפור: איש אחד ירד מירושלים ליריחו, ובדרכו התנפלו עליו שודדים ופצעוהו קשות. חלף במקום השומרוני, ראהו, ויהמו רחמיו. השומרוני הטוב חבש את פצעיו, הביאו למלון ואף שילם עבור הלנת הפצוע.

ויגש אליו.

ויוליכחו אל המלון
ויכלכלהו.

ויעלהו על בהמתו.

ויחבש את פצעיו.

המונח "השומרוני הטוב" משקף ערך מוסרי, לפיו אדם הרואה אדם אחר הנמצא במצוקה - אל לו להסס, ומחובתו לטרוח ולהצילו. אל תעמוד מנגד בשעה שאתה רואה את חברך הנמצא בסכנה, שהרי אדם הוא אדם באשר הוא. במאמר זה אציג פרק אחד מהאוסף שלי "ואהבת לרעך כמוך". הפרק מתמקד בהיבט הפונקציונלי של הגשת עזרה לפצוע מרגע הפגיעה ועד אישפוזו בבית החולים, שם יוענק לו טיפול מקצועי מיטבי.

משמאל:
חותמת דואר
משנת 1905
מאכסנית
השומרוני
הטוב.
האכסניה
נמצאת בדרך
היורדת
מירושלים
ליריחו.

מבחינה רפואית הסיפור של השומרוני הטוב מכיל שלושה שלבים: ראשית, ישנה החבירה לפצוע ומתן הסיוע הראשוני. שנית, תהליך הפינוי של הפצוע, ושלישית הטיפול בו במסגרת רפואית מסודרת. לצורך מאמר זה נתמקד בשני החלקים הראשונים – הטיפול הרפואי בבית חולים הוא נושא בפני עצמו, וניתן לכתוב עליו ספרים עבי כרס.

מגע ראשוני ועזרה ראשונה

השלב הראשון בטיפול בפצוע הוא זיהוי הפגיעה. במקרה הטוב, יוכל הפצוע לתאר את הפגיעה ואת כאביו, ובכך לסייע להליך הטיפול. במקרים אלו חשוב להקפיד על קשר רציף עימו, להרגיע אותו ולעודד אותו. כשאין מניעה מבחינת אופי הפגיעה יש להשקות את הפצוע, הן למניעת התייבשות והן כפעולה התורמת להרגעתו.

השקיית הנפגע: הצעה שלא התקבלה לבול בארגנטינה, 1932.
ניתן לראות את הכיתוב specimen של בית הדפוס
ואת ניקוב הביטחון בפינה השמאלית התחתונה.

יש להרגיע את הפצוע.

חובש!

אלמנט מהותי בסיפור של השומרוני הטוב הוא, שהאדם הנפגע נמצא הרחק ממקום בו ניתן להעניק לו טיפול רפואי מיטבי. בחיים המודרניים הסיטואציות השכיחות ביותר לכך הן חיילים הנפגעים בשדה קרב ואנשים הנפגעים בתאונות דרכים. לעיתים קרובות האדם הקרוב ביותר לנפגע אינו אינו יודע כיצד לטפל בה, ועליו להזעיק אדם מיומן ממנו בטיפול בפצועים, אם יש אדם כזה בנמצא (למשל, חובש קרבי בצבא).

הטיפול המידי בפגיעה נועד בעיקר למנוע נזק נוסף לפצוע, ולאפשר את תהליך פינויו. כך, למשל, חשוב לעצור דימום על ידי שימוש בחוסמי עורקים או באמצעות תחבושות.

אכילס חובש את פצעיו של
פטרוקלס במהלך מלחמת טרויה.

חבישת הפצוע בתנאי שדה – דבר בולים מברית המועצות ממלחמת העולם השנייה.

חילוץ: הפינוי הראשוני

פעמים רבות נמצא הפצוע "שלנו" במקומות שאינם מתאימים לטיפול רפואי ראשוני: תחת מטר אש בשדה הקרב, תחת הריסות מבנה במקרה של רעידות אדמה או לכוד במכונית לאחר תאונת דרכים. במקרה כזה עלינו לפנות את הפצוע לנקודת טיפול רפואי. אין הכוונה לפינוי הסופי לבית החולים – פינוי שיבוצע באמצעי תעבורה שונים – אלא לפינוי למרחק קצר יחסית, שאדם בריא יכול עבור בהליכה קצרה.

סחיבת פצוע על ידי שני חיילים.

סחיבת פצוע על ידי חייל בודד – בולי דואר חיילים בשווייץ.

צורת הפינוי הראשוני תלויה באמצעים הזמינים, באפשרויות הנגישות ובמצב הכללי. במקרה של שדה קרב הנגישות מוגבלת בשל האש הניתחת מסביב והאמצעים העומדים לרשות המפנים (שהם חיילים אחרים – ובמקרה הטוב אחד מהם הוא חובש

Hinweis: Bitte sorgfältig aufbewahren!

Der Absender wird gebeten, den ungerundeten Teil selbst auszufüllen.

Einlieferungsschein

Gegenstand (z. B. E-B)	E-B-E-B			
an- gegebener Wert oder eingezahlter Betrag	23 (in Ziffern)	Nach- nahme	23 (in Ziffern)	
Empfänger	Voe Reese			
Bestim- mungs- ort	3 Hannover			

Postvermerke

DUSSELDORF
BERGEN-RETTEN-HEFFEN
23-9-1970
50 000 1768
4

Einlieferungs-
Nr. 199

Gewicht
kg | g

Postannahme
R. 2

50 DINA 7 (KL. IV)
(V. 2 Anl. 23)

אישור מסירה של מכתב רשום ועליו חותמת: "לחלץ – להציל – לעזור".

חילוץ נפגעי רעידת אדמה – בסחיבה ידנית או באלונקה.

חילוץ מטביעה.

חילוץ משריפה.

חילוץ ממצוק.

קרבי) מוגבלים ביותר. במצב כזה הפינוי מתבצע לעיתים קרובות ב"סחיבת פצוע", ללא על אמצעי עזר. לעיתים מדובר במפנה בודד, אך לרוב נדרשים שני חיילים למשימה. לא רק חיילים בשדה קרב נדרשים לסחיבת פצוע. סיטואציה אופיינית היא חילוץ אדם טובע לחוף הים: איש אינו יכול לצפות מראש את הצורך בפינוי זה, כך שלרוחצים האחרים אין כל אמצעי פינוי להעזר בהם. הבול מיוון, המראה את הצורה הקלאסית של סחיבת פצוע על גבי הכתף, מתייחס לחילוץ פצוע מתוך להבות האש על ידי מתנדבים מתנועת הצופים. אין לצפות שלכל המתנדבים יהיו אמצעים כלשהם לסחיבת הפצוע.

אמצעי העזר העיקרי לחילוץ פצועים הוא האלונקה. האלונקה מאפשרת למספר אנשים (על פי רוב שניים או ארבעה) לשאת בנטל של סחיבת הפצוע, דבר המגביר את מהירות החילוץ. מבחינת הפצוע עצמו התהליך נוח ובטוח הרבה יותר. אין מגע ישיר עם הגוף ובפרט לא עם האיזור הפגוע, והפצוע מקובע למקומו בעזרת חגורות בטיחות. אלונקות מיוחדות המתואמות לתנאי השטח מאפשרות חילוץ בתנאים קשים, כמו במקרה של מצוקים. במקרים של חילוץ על ידי צוות מיומן ומאובזר נעשה שימוש באלונקות אורטופדיות מיוחדות, המונעות פגיעה נוספת. מעניין לציין,

כי האלונקה מוכרת עוד מימי קדם. כבר בתלמוד אנו פוגשים (מסכת ביצה) במילה הארמית "אלונקי" כשהכוונה לכיסא או מיטה שיש להם מוטות לנשיאה על הכתף. בזמנים קדומים גם אפיריונים שימשו להעברת פצועים, לאחר שפינו מהם את המושבים ואת האביזרים העודפים.

תחנת העזרה הראשונה

הפצוע מובל על גבי אלונקה לתחנת האיסוף.

לאחר שהפצוע חולץ מאזור הפגיעה עצמו הוא מובא לנקודה בה ניתן להעניק לו טיפול רפואי. במקרה הצבאי הכוונה היא לאוהל מרפאה בו הצוות מסוגל לתת מענה לצרכיהם הרפואיים של מספר נפגעים בעזרת ציוד רפואי מתקדם יותר מזה הקיים בידי חובש. דוגמא נוספת לנקודת טיפול היא האמבולנס של מגן דוד אדום המטפל בשטח בנפגעי תאונות דרכים.

מטרתו העיקרית של הטיפול הרפואי הניתן בשלב זה היא לייצב את מצבו של הפצוע, כך שניתן יהיה להעביר אותו אל בית החולים תוך סיכון מינימאלי לחייו. פעולות רפואיות אופיניות הן עצירת דימום, מתן נוזלים באמצעות עירו, קיבוע שברים וכו'. בנוסף, הרופא המטפל נדרש גם להעריך את מצבו של הפצוע, ובמקרה רב נפגעים לקבוע את סדר הפינוי לבית החולים על בסיס חומרת מצבם של המטופלים השונים.

תחנת עזרה ראשונה – חותמת ממלחמת העולם הראשונה.

הפינוי לעורף

פינוי על גבי חמור.

לאחר שהפצוע יוצב מספיק ניתן להעביר אותו לבית החולים, שם יקבל טיפול רפואי מתקדם יותר, כולל (אם הדבר נדרש) התערבות כירורגית. בימי קדם נעשה הפינוי על גבי בעל חיים כגון, סוס גמל, חמור או פרד. דרך עדיפה היא באמצעות כרכרה רתומה לסוסים, שכן אז ניתן להצמיד למטופל ליווי רפואי. יחד עם זאת, פינוי על בסיס בעלי חיים הוא כמובן רק איטי מאוד. בנוסף, החולה סובל מאוד מטלטולי הדרך. בעידן המודרני הפינוי נעשה בעיקר על בסיס כלי רכב, ובעיקר באמצעות כלי רכב ייעודי לפינוי נפגעים – האמבולנס. יתרונו של האמבולנס הוא בצידוד הרפואי הנמצא בו. האמבולנס גם מזוהה ככלי רכב לפינוי רפואי, וזוכה לעדיפות בתנועה על גבי הכבישים.

בול צרפתי מ-1941 עם הדפס רכב. תוספת ביול לרכישת אמבולנסים.

פינוי על גבי עגלה הרתומה לסוסים.

פינוי על גבי גמל.

במקרים מסויימים, בעיקר כאשר המרחק מהחזית אל בית החולים הוא גדול מאוד, נעשה הפינוי על בסיס כלי תחבורה אחרים. רכבות המשמשות לצרכי פינוי היו נפוצות בסוף המאה ה-19 ובמחצית השנייה של המאה העשרים. הגלויה הנראית להלן נושאת חותמת של רכבת בית חולים ובה נראה צלב מלטה.

כיום דרך הפינוי הבולטת ביותר היא באויר – בהטס או בהסק. יתרון של שיטות אלו הוא המהירות הרבה בה מגיע הפצוע לבית חולים המאובזר כראוי והמאויש במיטב המומחים. קיצור משך הפינוי הוא אלמנט קריטי בהחלטתו של הנפגע, ואין פלא כי אמצעי הפינוי לא מפסיקים להשתכלל. הבול מלוב מראה את הממשק בין פינוי הפצוע באמבולנס עד למנחת המסוקים – ומשם בהסק אל בית החולים.

פינוי בהסק.

דבר הבולים הפולני הנראה כאן מציג מטוס אמבולנס שיוצר בשנת 1937. בקרקעית המטוס הותקן מכסה נע, הסוגר על פתח רחב המשמש להורדת והעמסת אלונקות. בתחרות בינלאומית של מטוסי אמבולנס שנערכה בשנת 1938 בלוקסמבורג זכה המטוס הזה בפרס ראשון. מרבית המטוסים שיוצרו היו שייכים לצלב האדום הפולני, ומיעוטם לחיל האוויר הפולני. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה פונו חלק מהמטוסים לשטחה של רומניה שם שימשו מטוסי האמבולנס ב"טייסת הלבנה" ופינו מאות פצועים משדה הקרב. ארבעה מהמטוסים בטייסת זו הוטסו בידי נשים ועם תום המלחמה הן זכו בעיטור צלב הזהב.

מן הראוי לסיים מאמר זה בציון המקום המיוחד שיש לנושא פינוי הפצועים באתוס הציוני ובאתוס הצה"לי, על פיו אין מפקירים פצוע בשטח. דורות של לוחמים חונכו על פי עקרון זה (זוכרים את "בלדה לחובש"?), ועד היום נותר צה"ל מחוייב להשקיע מאמצים לחלץ ולטפל בכל פצוע. צה"ל פועל בדיוק על פי המתווה של מאמר זה: טיפול ראשוני ניתן בנקודת הפגיעה. הפצוע מחולץ תחילה לתחנת העזרה הראשונה, ואחר כך מפונה להמשך טיפול רפואי בעורף.

דניאל שמידט אוסף את הנושא "ואהבת לרעך כמוך". כתובתו למשלוח תגובות:
schmidtt@012.net.il תל אביב 61010. דואר אלקטרוני

פוליו – מחלת שיתוק הילדים מאיר סויד

שיתוק ילדים (פוליומייליטיס, Poliomyelitis) היא מחלה של מערכת העצבים, הנגרמת על ידי נגיף הפוליו. בעבר היה שיתוק הילדים מהמחלות הנפוצות בעולם, והביא למותם של רבים, עד לפיתוח החיסון נגד המחלה בראשית שנות החמישים של המאה הקודמת. כיום מוצאים לעתים עקבות של הנגיף במי השופכין של הערים הגדולות. בדרך כלל גורם הנגיף לתסמינים קלים, אולם במקרים חמורים המחלה מובילה לשיתוק ואף למוות (כתוצאה משיתוק שרירי הנשימה).

לפני כשנתיים החלטתי לחזור לאיסוף בולים. רציתי למצוא נושא הקרוב ללבי, כמו הנגב (איזור מגורי) או משהו בתחום החקלאי (שהרי אני פלח בנשמתי), אבל לא כך התקדמו פני הדברים. באחד הערבים ראיתי באקראי סרט מעניין אודות **פראנקלין דלאנו רוזוולט**, נשיא ארצו הברית שהיה פגוע פוליו. עלה בדעתי שמחלת הפוליו יכולה להיות נושא איסוף מעניין, אבל היה ספק בליבי אם יש מספיק חומר בנושא זה. ימים ספורים אחר כך נתקלתי באיביי במכתב שנשלח מהארץ לנשיא רוזוולט בשנת 1936. אני יודע שהפריט הזה אינו כשר לתצוגה, אבל בעיני הוא מיוחד במינו (כמה מכתבים נשלחו מארץ ישראל לנשיא ארצות הברית!?). מציאת המכתב הייתה מבחינתי חציית הרוביקון, ומאז אני אספן תימאטי לכל דבר.

פרנקלין דלאנו רוזוולט, נשיאה ה-32 של ארה"ב, הוא ללא ספק החולה הידוע ביותר בשיתוק ילדים. רוזוולט לקה במחלה בגיל 39, לאחר שכנראה נדבק בנגיף לאחר שחיה באגם מזוהם באוגוסט 1921. עם זאת, כיום ישנם חוקרים החולקים על פשר מחלתו של רוזוולט. בשנת 2003 פורסם מחקר מדעי מקיף, במהלכו נבדקו ביסודיות

נתוני מחלתו של הנשיא. החוקרים מצאו סבירות גבוהה שמדובר באבחון שגוי שנערך בזמנו, וכי שיתוקו של רוזוולט ונגרם כתוצאה מתסמונת גיאן-בארה, ולא משיתוק ילדים.

כבר ציינתי שוירוס הפוליו עלול לתקוף את מרכז העצבים המפעיל את שרירי מערכת הנשימה. בראשית המאה העשרים נעשה שימוש ב"ריאת ברזל" - מכונת הנשימה פרימיטיבית שנועדה לעזור לנפגעי פוליו לנשום ולשפר את תפקוד שרירי מערכת הנשימה. ריאת הברזל בנויה ממכל מתכת גדול בצורת גליל שלתוכו הוכנס החולה בשכיבה, כאשר ראשו בולט מחוץ לגליל. סביב צווארו של החולה מוצמד מכסה גמיש, האוטם את חלל האוויר שבתוך הגליל. אל הגליל מחוברת משאבת אוויר, אשר יוצרת לחץ אוויר משתנה, שבשיאו הוא גבוה מהלחץ האטמוספירי, ובשפל – נמוך ממנו. כאשר לחץ האוויר בתוך הגליל גבוה מהלחץ האטמוספירי ריאות החולה נדחסות, ואוויר יוצא דרך קנה הנשימה אל מחוץ לגוף. יציאת אוויר זו מרוקנת את הריאות, ומהווה למעשה תנועת נשיפה בלתי רצונית. לעומת זאת, כאשר לחץ האוויר בגליל נמוך, חודר אוויר אל הריאות וממלא אותן, כך שנוצרת שאיפת אוויר בלתי רצונית. למרות צורתה הפרימיטיבית משהו, ריאת הברזל סייעה בטיפול בנפגעי הפוליו הקשים.

מעטפת יום ראשון מצרפת. איור הצד מראה את ריאת הברזל.

בשנות החמישים הייתה התפרצות כל עולמית של פוליו, שהורגשה היטב גם בארץ. את המצב הצילו שני חוקרים, שפתחו – כל אחד בנפרד – חיסונים יעילים המונעים את ההדבקות במחלה. החוקר הראשון הוא ד"ר **ג'ון (יונה) סאלק**. סאלק היה חוקר נגיפים מאוניברסיטת פיטסבורג, שהייתה אז מרכז ידוע למאבק בפוליו. תרכיב סאלק הוא נגיף פוליו מומת, המבוסס על גידול הנגיף בתרבית תאים של כליית קוף והמנוטרל בעזרת טיפול בפורמלין. החיסון באמצעות הזרקה של תרכיב סאלק התגלה כאפקטיבי מאוד: עבור למעלה מ-90% מהמטופלים די היה בשני חיסונים כדי לפתח נוגדנים שהגנו עליהם מפני כל שלושת זני הפוליו (serotypes). זריקה נוספת הביאה לעליית

אחוזי ההצלחה ל-99%. ההערכה הרבה לה זכה סאלק באה לידי ביטוי גם בהנפקות בולאיות: כמעט בכל הארצות שנפגעו ממחלת הפוליו יצאו בולים לזכרו, ובארה"ב ניתן לראות מידי עשור הנפקה כלשהיא המנציחה את סאלק ואת תגליתו.

תרכיב סאבין ניתן דרך הפה.

ד"ר אלברט סאבין.

ד"ר יונה סאלק.

באותה עת היה ד"ר **אלברט סאבין** עסוק בפיתוח תרכיב פומי נגד נגיף פוליו, תוך שימוש בנגיף חי אך מוחלש. הנגיף הוחלש מתקבל על ידי העברות חוזרות של נגיף הפוליו בתרבית תאים לא-אנושיים בטמפרטורה נמוכה.

הניסויים בבני-אדם לבחינת יעילותו של תרכיב סאבין החלו בשנת 1957, והוא קיבל רישוי בשנת 1962. הנגיף המוחלש מוחדר דרך הפה ומתרבה באופן יעיל במעיים - המקום שבו מתרבים נגיפי הפוליו החודרים בהדבקה. אולם הנגיף המוחלש אינו מסוגל להתרבות בתאי מערכת העצבים. שיטת החיסון של סאבין היא הנפוצה ביותר בעולם כיום.

Stempelbild

22. 10. 58

PARKE DAVIS

DEUTSCHE BUNDESPOST 000

Francotyp: Cc 23 139 Kennzahl:

Firma: Parke, Davis & Company

Post: (138) Nummer 34

Motor: Nr. Volt

Geliefert: 24. 10. 58

Wertkartenbetrag: 500,-

Permutationsnummer: F 89 19

Klischee: 2 auswechselb. fest

Spezialeinrichtungen:

Merkmale: 237.389

1959, a. 12. Festschreib.

HEPADERICHOL

heilt die kranke Leber

28. 11. 60

POLIO VACCINE

PARKE, DAVIS

nach in Deutschland herstellt

DEUTSCHE BUNDESPOST 000

חותמת ביול גרמנית עם פרסומת לחיסון נגד פוליו. כרטיס הבקורת של בעלי המכונה.

כמובן, אין די בפיתוח החיסונים: מוטיב חוזר בפריטים בולאיים (ובעיקר בחותמות תעמולה) הוא העידוד לשימוש בחיסון. בשנים לאחר גילוי החיסון נערך מבצע חיסון עולמי, ובכלל זאת גם בישראל.

מבצע חיסון כזה והטיפול
בנפגעי הפוליו עולים ממון
רב, ומכאן מצעד הפרוטות –
רעיון שיושם בכל העולם.
בארץ היה זה שחקן
הקולנוע **אדי קנטור** שיזם
את מצעד הפרוטות. המצעד
החל בארץ בתחילת שנות
החמישים והתקיים עד
לתחילת שנות השמונים.
באותן שנים הונפקו חותמות
תעמולה על ידי הדואר
הישראלי כמעט מידי שנה.

מצעד הפרוטות בקנדה ובישראל.

בשנת 1952 הוקם ארגון אילנשיל פוליו, ששם לו למטרה לטפל בנכים נפגעי הפוליו.
לאחר שנבלמה מגיפת הפוליו התאחד הארגון בשנת 1964 עם ארגון שתל"ם (ארגון
הורים לילדים נפגעי סי.פי.) והוקם ארגון איל"ן – איגוד ישראלי לילדים נפגעים. כיום
מטפל איל"ן באלפי ילדים ובוגרים בעלי מוגבלויות פיזיות, הסובלים מנכויות מוטוריות
וממחלות שריר ועצב שונות כגון שיתוק ילדים, שיתוק מוחין, ניוון שרירים ומחלות
נוספות.

חמישים שנה לאיל"ן.

כאמור, מאז השימוש בחיסון חלה ירידה
משמעותית בשיעורי התחלואה בפוליו. כמובן,
גם לאחר שנות החמישים ידועים מקרים רבים
של חולי פוליו. לרוב, מדובר באנשים / ילדים
שלא חוסנו. במדינות העולם המערבי
המתקדמות החיסון הוא שגרתי לכל הילדים,
כך ששכיחות המחלה נמוכה מאוד. מאידך,
במדינות העולם השלישי או באוכלוסיות אשר
לא מחסנות את ילדיהם (וקיימות אוכלוסיות
כאלו גם בארצנו המפותחת), קיים סיכון מוגבר
להדבקה על ידי הנגיף ולהתפתחות המחלה.

מאיר סויד, המכונה בפי כל "קוקו", הוא חבר קיבוץ חצרים שבנגב. מלבד נושא
הפוליו הוא גם אוסף את גם את בולי ישראל וצרפת, וכן פריטים בולאיים הקשורים
בנגב. כתובתו לתגובות: קיבוץ חצרים, 85420. דוא"ל: coco-s@hatzerim.org.il

נא להכיר: הצלב האדום משה מיכאלי

הצלב האדום הוא ארגון הסעד הגדול ביותר בעולם והוא מונה כשלוש מאות מיליון חברים ורבבות עובדים. זהו ארגון לאומי ובינלאומי כאחד, המקדיש עצמו לתפקידים הומניטאריים שונים ומגוונים. הצלב האדום זוכה הן לשבחים והן לביקורת, אך האם הוא מוכר דיו? יקל עלינו להבין את הארגון ולהכירו אם נדע עליו יותר.

גלוית מירב לציון 130 להולדתו של הנרי דונאנט. ברקע נראה בית החולים הצבאי הראשון, שהוקם במהלך מלחמת פרוסיה צרפת, 1870. בית החולים נראה גם בבול למטה.

בראשית

ראשית דרכו של הצלב האדום קשורה קשר ישיר והדוק לדמותו של **הנרי דונאנט**. דונאנט נולד בז'נבה ב-8 במאי 1828. בהיותו בן 31 יצא דונאנט לרגל עסקיו לאיטליה ונקלע לאיזור לומברדיה. אותה שעה התחוללה באיזור מלחמה בין צבאות צרפת וסרדיניה לצבא אוסטריה. היתה זו מלחמה קצרה אך עקובה מדם. ב-24 ביוני 1859 נערך הקרב הגדול בסולפרינו. עם שוך הקרב זועזע דונאנט למראה המוני אדם הגוועים סביבו. הפצועים הרבים שכבו מוזנחים ועזובים לנפשם בשל העדר כמעט מוחלט של יחידות רפואה בצבאותיהם.

מחזות אימים אלה המשיכו לרדוף את דונאנט, וכעבור שלוש שנים כתב ספר שנקרא "זכרונות סולפרינו", בו הציג בפני הציבור הרחב את התנאים המחפירים בהם שרויים פצועי המלחמה. בספר זה הציע דונאנט דרך לשים קץ למצב עגום זה: לפי תוכניתו יוקמו ארגוני סעד פרטיים בכל מדינה, ואלה יחוו שדה הקרב כדי למלא את מקום שרותי הרפואה הצבאיים החסרים.

מפעל מעין זה הוא למעלה מכוחותיו של אדם יחיד. אל דונאנט הצטרפו ארבעה תושבי ז'נבה אחרים: הגנרל **גיום-אנרי דופור**, **גוסטב מאונייר**, הד"ר **לואיס אפיה ותיאודור מונאר**. יחד הם הקימו ב-26 באוקטובר 1863 את הוועד הבינלאומי לסיוע לנפגעי מלחמה, שנודע לאחר מכן בשם הוועד הבינלאומי של הצלב האדום. על פי יוזמת הוועד החדש שלחו המדינות השונות נציגים לוועידה שהתקיימה בז'נבה באוקטובר 1863. בוועידה זו הוחלט, בעקבות חזונו של דונאנט, על הקמת ארגונים בכל מדינה ומדינה שיבואו לעזרת פצועי המלחמה. ארגוני מתנדבים אלה נודעו לאחר מכן בשם "אגודות הצלב האדום". כך, למשל, הוקמו הצלב האדום הבלגי, הצרפתי, השווייצרי, ועוד. חייהם של מיליוני אנשים נצלו הודות לארגונים אלה.

חותמת ביול זו, המציינת 135 שנה לקרב סולפרינו, הונפקה לכבוד תערוכת הצלב האדום, אותה אירגן המחבר ביחד עם פרופ' עמנואל אילן ז"ל וד"ר הדי פייבל יבלד"א.

אמנת ז'נבה

לאחר קום האגודות במדינות שונות, נתן הוועד הבינלאומי את דעתו לשלב הבא. לאור נסיון מלחמות התקופה (מלחמת קרים, איטליה, מלחמת האזרחים בארה"ב, שלזוויג) נוכח הוועד כי המדינות השונות נכונות להכיר במצבם המיוחד של הפצועים ושל המטפלים בהם. התגבשה ההכרה, כי מאחר והפצועים אינם נוטלים עוד חלק בקרב אין לראות בהם לוחמים אויבים במובן הרגיל של המלה, ויש למנוע מהם סבל מיותר. הוועד הבינלאומי הציע כי המדינות השונות יתחייבו לראות בפצועים ובמטפלים בהם אנשים שהפגיעה בהם אסורה. עוד הציע הוועד סמל אחיד ומקובל על הכול שיציין את בתי החולים, האמבולנסים והצוותים הרפואיים – סמל הצלב האדום.

כדי להשיג הסכם כזה היה צורך בוועידה דיפלומטית שתכנס על ידי ממשלה כלשהי. הממשלה הפדראלית השווייצרית נרתמה לרעיון והציעה את סיועה. ואכן, בחודש אוגוסט 1864 התכנסה הוועידה בז'נבה בהשתתפות 12 מדינות. הוועד הבינלאומי הכין טיוטת הצעה להסכם, והצעה זו אושרה כמעט ללא ויכוח. הוסכם, כי בתי חולים צבאיים אמבולנסים וצוותים רפואיים יוכרו כמטרות שאין לפגוע בהן. החיילים הפצועים או החולים יזכו לטיפול רפואי בלי קשר לשאלה לאיזה צד הם שייכים. לזהו המטרות הרפואיות נקבע דגל אחיד - צלב אדום על רקע לבן, היפוך הצבעים בדגל השווייצרי. דוגמא זו נבחרה לאות הוקרה למדינה זו, ואין לה כל משמעות דתית ישירה.

ועידת ז'נבה הראשונה, 1864.

בנוסף התקבל מסמך קצר בעל 10 סעיפים והוא "אמנת ז'נבה מיום 22 אוגוסט 1864 להטבת מצב הפצועים מבין כוחות הצבא בשדה הקרב". היה זה צעד חשוב בתולדות האנושות: עד כה נחשבה המלחמה לתופעה שאינה מתיישבת עם מושג המשפט, ונחשבה כביטוי לכשלון המשפט הבינלאומי. מייסדי הצלב האדום טענו, שהמשפט יכול לחול גם בזמן מלחמה ולהסדיר את התנהגות הלוחמים בתחומים מסוימים. ההיסטוריה הוכיחה כי צדקו.

דבר בולים שוויצרי המראה (שמאל למעלה) את היפוך הצבעים בין דגל שוויץ לסמל הצלב האדום.

האגודות הלאומיות

המשימה הראשונה שהציבו לעצמם מייסדי הצלב האדום היתה עידוד הקמתן של אגודות לאומיות. הפעילות שגילו חלוצים אלו היתה יעילה להפליא, ובתוך 10 שנים הוקמו 22 אגודות. כל מדינות אירופה, כולל רוסיה וטורקיה, הצטרפו למפעל. עד מהרה התפשט הצלב האדום ליפן, לאפריקה וכן לצפון ודרום אמריקה, ובכך הוכיח כי הרעיון פורץ גבולות של גזע, דת או תרבות. כיום קיימות אגודות בכ-200 מדינות.

בד בבד התעורר חשש, שהאגודות הלאומיות יתאימו עצמן לתנאים המקומיים המיוחדים, וינסחו לעצמן קווי יסוד עצמאיים, דבר שיפגע ברווחת הנזקקים לסיוע. הועד הבינלאומי שנחשב ל"שומר העקרונות", יזם מהלך של הכרה באגודות חדשות, כדי למנוע את סכנת הפיצול. סמכות ההכרה באגודה חדשה מסורה לוועד הבינלאומי, ובכך הובטח כי האגודות החדשות ימלאו אחר מספר תנאי יסוד. ה"תנאים להכרה" - עשרה במספר - מגדירים בברור את מאפיין אגודות הצלב האדום. בקצרה, ניתן להקים

אגודה רק במדינה שאשררה את אמנת ז'נבה להטבת מצב הפצועים והחולים, ואשר מכירה באגודה ככוח עזר למוסדותיה הרשמיים. בכל מדינה יכולה להתקיים רק אגודה אחת שתפעל בכל שטח המדינה ואשר תקבל אל בין שורותיה חברים בלי קשר לגזע, דת או דעה. לבסוף, על האגודות להיות בעלות מידת עצמאות ביחס למדינה, כך שתוכלנה לפעול על פי עקרונות הצלב האדום.

הסמל

סמל הצלב האדום נקבע על ידי אמנת ז'נבה כדי להבטיח הגנה לפצועי מלחמה ולמטפלים בהם. כל שימוש לרעה בסמל זה (כמו העברת כוחות צבא בתוך אמבולנס או הנפת דגל צלב אדום מעל מצבורי תחמושת ונשק) מסכן את המערכת כולה, ומהווה פגיעה חמורה במשפט הבינלאומי. המדינות החתומות על אמנת ז'נבה חייבות לפקח היטב על השימוש בסמל הצלב האדום. מחד, כלי רכב, בנינים ומתקנים או בני אדם שעניינם טיפול בפצועי מלחמה רשאים לשאת את הסמל. מאידך, אסור באיסור חמור להשתמש בסמל למטרות מסחריות או פרסומת. לכלל זה יש חריג חשוב אחד: האגודות הלאומיות רשאיות להשתמש בסמל כדי לסמן את משרדיהן, ציודן וכלי הרכב שלהן. חברי האגודה לובשים מדים או סימני היכר הכוללים את הסמל. במקרים אלה הסמל הוא בעל מידות זעירות, להבדיל מן הסמלים המשמשים בעת מלחמה.

הסהר האדום – היפוך
הצבעים של הדגל הטורקי.

בול איראני מתקופת שילטון השאח
המראה את סמלי הצלב האדום, הסהר האדום
והאריה והחרב. בשביל נראה סמל בית המלוכה.

סמל כפול בברית המועצות.

בנובמבר 1876, ששה חודשים לאחר פרוץ מלחמת טורקיה-רוסיה, הודיעה טורקיה במפתיע כי השימוש בסמל הצלב האדום מנוגד לרגשות הדתיים של חייליה, ולכן תשתמש בסמל הסהר האדום במקומו. רוב הארצות הערביות, שבהן האוכלוסיה היא מוסלמית ברובה, הלכו בעקבות טורקיה, וכיום 20 מדינות משתמשות בסמל הסהר האדום כדי לסמן אנשים וציוד המוגנים על ידי האמנה. איראן, לעומת זאת, אימצה לעצמה בשנת 1913 את סמל בית המלוכה - האריה והשמש בצבע אדום כסמל - עד להפיכה ב-1979. סמלי הסהר והאריה והשמש האדום הוכרו כשווים לסמל הצלב האדום על ידי אמנת ז'נבה מאז 1929. מספר מדינות חרגו ואמצו לעצמן שני סמלים, הצלב והסהר האדום: ברית המועצות, רוסיה, ירדן, מרוקו ומספר נסיכויות מוסלמיות.

סמל הקריסטל האדום
מוכר משנת 2005.

חותמת ביול של מגן דוד אדום.

הבקשה להכיר בסמל של ארגון מגן דוד אדום נדחתה שוב ושוב על ידי הוועד הבינלאומי. בשנת 2005 חודשה הבקשה, והפעם עם שינוי - תוספת הנראית כמו קריסטל שבתוכו מגן דוד בצבע אדום. ביום ה-8 בדצמבר 2005 אישרה המועצה את הסמל, אך תבעה את הוצאת המגן דוד ממרכז הקריסטל. הסמל שאושר הוא, איפוא, סמל הקריסטל האדום.

תפקידי האגודות הלאומיות.

מייסדי הצלב האדום יחדו תפקיד אחד ויחיד לאגודות הלאומיות – לטפל בפצועים ובחולים לצד חילות הרפואה של הצבאות השונים. בעיתות שלום תפקידן של האגודות הוא להכין את עצמן לתפקיד זה: לאמן ולהכשיר חובשים ולרכוש ציוד. בהתרגש המלחמה תפקידן הוא בשדה הקרב: לאסוף פצועים, לטפל בהם ולפנותם אל העורף.

הצלב האדום הוקם כדי לטפל בפצועים.

במקרים רבים היה הצלב האדום בקו החזית הרבה לפני חילות הרפואה, שהיו איטיים יותר, קטנים יותר ומאורגנים פחות טוב מאשר האגודות הלאומיות. בהדרגה השתפרו חיילות הרפואה, וכיום, בצבאות רבים הם יעילים להפליא. אולם תפקידו של הצלב האדום בעת מלחמה הוא עדיין חשוב, שהרי מאחורי הקווים נפגעים גם אזרחים שחילות הרפואה אינם דואגים להם. פליטים ועקורים, שהם לרוב חסרי כל ומוכי רעב, זקוקים למזון, ביגוד, טיפול ואף קורת גג.

בעיה אחת לא אחרת לצוץ: מה יעשו האגודות הלאומיות, המעסיקות צוות עובדים מיומן ובעל הכשרה מעולה, ושרשותן שפע של ציוד, בעת שלום? היעלה על הדעת כי הן תשבנה בחוסר מעש? דבר זה מנוגד לרוח האגודות ולעקרונות שהינחו אותן. וכך נטלו על עצמן האגודות תפקידים נוספים, שהיו שונים ממדינה למדינה. האגודות יסדו

פלורנס נייטינגל החלה את דרכה בסיוע לפצועים בקרב באלאקלווה במלחמת קרים. בול לזכרה עם חותמת המראה את מפת חצי האי קרים.

בתי חולים, בתי ספר לאחיות, ארגנו שעורים בעזרה ראשונה וברפואה מונעת ועוד. בארצות רבות קבל על עצמו הצלב האדום אחריות מלאה לשירותים בעלי חשיבות לאומית, כגון שירות האמבולנסים, הגשת עזרה ראשונה לתאונות דרכים ושירותי בנק הדם. נקודת המפנה בתחומי פעולות בזמן שלום ורגיעה היתה ב-1919.

הליגה של אגודות הצלב האדום.

ב-1918 רווחה התחושה כי האגודות הלאומיות, שהרחיבו מאד את פעולותיהן בזמן מלחמת העולם, אינן יכולות לשוב לממדיהן הצנועים משנת 1914. הסבל לא עבר מן העולם עם סיום המלחמה: תוך חודשים ספורים פרצו מגיפות שהפילו קורבנות רבים יותר מאשר המלחמה עצמה (השפעת הספרדית, טיפוס וכולירע), רעב התפשט בשטחים נרחבים של העולם, ורבות היו ההריסות אותן היה צורך לפנות או לשקם. בעולם שבו משרדי בריאות אך החלו לקום, נראו האגודות הלאומיות כגורם מאורגן היטב, מנוסה ויעיל. בנקאי אמריקאי מרחיק ראות בשם **הנרי פ. דוידסון** הבין שהגיע הזמן לפעולה בקנה מידה נרחב ויש "לאחד את אגודות הצלב האדום במדינות השונות בארגון הדומה לחבר הלאומים, מתוך מגמה לצאת למערכה אוניברסאלית לשיפור הבריאות, מניעת מחלות והקלת הסבל". דוידסון הביא לכינוס ועידה רפואית בינלאומית בעיר קאן, ובעקבותיה קמה הליגה של אגודות הצלב האדום. הליגה נוסדה בפריס ב-5 במאי 1919, וב-1939 השתקעה בז'נבה, ערש הצלב האדום.

גליונית מזכרת מגאנה לציון 50 שנה להקמת הליגה.

הליגה מאגדת את האגודות הלאומיות של הצלב האדום העומדות בתנאי הקבלה. נגד אגודות המפירות תנאים אלה לאחר קבלתן ניתן לנקוט באמצעים, ואף להוציאן מהליגה. הגוף העליון של המוסד הוא חבר מנהלים, המורכב מנציגי כל האגודות החברות, והמתכנס אחת לשנתיים. נשיא חבר המנהלים, שהוא גם נשיא הליגה, נבחר לתקופה של 4 שנים. בתקופה שבין

פגישות חבר המנהלים מסורות כמה מסמכויות החבר בידי גוף מצומצם יותר – המועצה המבצעת. המזכיר הכללי, המתמנה על ידי חבר המנהלים והאחראי בפניו, עומד בראש מזכירות הליגה.

שרותי הליגה קשורים בתפקידיהן העיקריים של האגודות הלאומיות: פעולות סעד, פעולות רפואיות – חברתיות, שירותי סיעוד, פעילות נוער ושרותי מידע. פעילות הליגה בולטת לעיני הציבור הרחב בעיקר בעיתות אסון ומגפות. בשנת 1923 התרחשה ביפן רעידת אדמה עזה שהפילה 200,000 חללים והותירה מיליונים חסרי קורת גג. מאז לא

חלפה שנה מבלי שהליגה תקרא להגיש עזרה במקום כלשהוא על פני העולם. הסטטיסטיקה קובעת כי מידי שבוע בממוצע מתרחש אסון חמור כלשהו בעולם, ואחת לשלושה שבועות ממדי האסון גדולים מכדי שתוכל אותה מדינה לטפל בו בכוחות עצמה. במקרים אלה, עזרה בינלאומית היא חיונית. הליגה הקימה באזורים המועדים לפורענות מחסני חירום, הכוללים מצרכי מזון ופריטים חיוניים שהצורך בהם עלול להתעורר. באמצעות הסדרים עם חברות הובלה יכולה העזרה להגיע לעיתים תוך שעות ספורות.

מלבד אסונות טבע ישנם גם אסונות כתוצאה מתמורות פוליטיות, הגורמות לשטף של פליטים. 300,000 פליטים מאלג'יר נמלטו למרוקו ולטוניס, 100,000 פליטים בני שבט הטוטסי מרואנדה שברחו לקונגו, לבורונדי ולטנזניה, 50,000 פליטים מגינאה בסנגל, 1,500,000 ילדים זקנים וחולים ניזונים בהודו - אלה רק חלק קטן ממקרי המצוקה בהם מטפלת הליגה.

מבצעי ההצלה, מבצעי חיסון ענקיים ובניית מחנות פליטים עולים סכומי עתק והם מתאפשרים כתוצאה מהסולידאריות שמגלות האגודות הלאומיות בעת מצוקה. כמעט מדי שבוע פונה הליגה אל האגודות בבקשה לעזרה. כל מקרה נבדק היטב, העזרה הנדרשת מוגדרת בדייקנות וכך גם דרכי המשלוח. הודות לסיוע הציבורי יכול הצלב האדום להיענות לפניות חוזרות ונשנות אלה בהתמדה ובנדיבות הראויות ליתר הכרה.

קלרה ברטון, מייסדת
האגודה הלאומית האמריקאית

הועד הבינלאומי של הצלב האדום

הועד הבינלאומי של הצלב האדום הוא מוסד הפועל בעיקר בזמן מלחמות בין מדינות, מלחמות אזרחים או מהומות בתוך המדינות השונות. הועד מתערב על בסיס הומניטארי טהור כדי לסייע לקורבנות - חיילים כאזרחים - בסכסוכים אלה. על סמך הניסיון שהצטבר במשך למעלה ממאה וארבעים שנה בהן התחוללו מאות מלחמות ומשברים, נקבע כי הועד הבינלאומי יורכב מאזרחים שוויצריים בלבד. הרכב כזה מבטיח, שבין חברי הועד לא יתגלעו סכסוכים פוליטיים בזכות הניטרליות הנושנה של ארצם. כך יכול הועד לפעול בצורה מיטבית במילוי תפקידו ולהוציא לפועל את הסיסמה "אחוה בין צבאות" (Inter Arma Caritas).

הועד הבינלאומי של הצלב האדום מוצא את מימונו מתרומות של האגודות הלאומיות השונות, ובמיוחד מהמדינות שהן צדדים לאמנת ז'נבה. כדי לממן מספר פעולות סיוע חשובות במיוחד, פונה הועד הבינלאומי בבקשה מיוחדת לאגודות הלאומיות, לממשלות או לארגונים שונים. הועד הבינלאומי הוא בלתי תלוי בממשלות או בארגונים בינלאומיים, אולם הוא משתף אתם פעולה במסגרת תפקידיו השונים.

פעילויות הועד הבינלאומי

מדינה במלחמה מצליחה בדרך כלל לדאוג לאזרחיה שהם קורבנות המלחמה. ואולם המצב שונה באשר לאזרחיה שבידי האויב: הפצועים הנופלים בידי האויב, שבויי

המלחמה, תושבי שטחים כבושים ועצורים אזרחיים. אלה הם האנשים שלמענם פועל הוועד הבינלאומי של הצלב האדום. לקרבנות המלחמה הללו מספר מאפיינים משותפים:

- הם נמצאים בידי האויב.
- הם חסרי הגנה שכן השגרירות או הקונסוליה של מדינתם אינה פועלת עוד.
- אין הם מסוגלים לייצור קשר כל שהוא עם משפחותיהם או עם בני ארצם.
- לא מגיעה אליהם עזרה מבחוץ.

מעטפה של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום עם הסיסמא "אחוזה בין צבאות" (מוקפת באליפסה).

עובדות יסוד אלו מכתיבות את אופי פעילותו של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום. כדי להבטיח הגנה לקרבנות המלחמה, פועל הוועד בשני מישורים. ראשית, הוועד שינה את מעמד המשפטי של קרבנות המלחמה, באמצעות אמנות ז'נבה – אמנות הקובעות את היחס אותו חייבים הצדדים הלוחמים להעניק לאנשי האויב שבידיהם, החל בפצועים וכלה באזרחים. שנית, הוועד הבינלאומי משמש כערוץ התקשורת בין קרבנות המלחמה למדינות שלהם.

נציגי הוועד הבינלאומי של הצלב האדום מבקרים בבתי חולים, במחנות, בבתי סוהר ובבתי מעצר ובכל מקום שבו נמצאים הפצועים, שבויי המלחמה או העצורים. אלו הן משימות רגישות וקשות, שכן הנציג חייב להיות חד-עין ולהבחין באמת שמאחורי החזות החיצונית של הדברים, שלעיתים מטעה. כאשר המזון, תנאי הדיור, היחס או תנאי העבודה של אותם האנשים אינם מספיקים, פונים נציגי הוועד הבינלאומי בעניין למדינה העוצרת. הממשלות נוקטות תכופות בצעדים לשיפור המצב כתוצאה מפנית

נציגי הוועד הן בשל היסוד ההומניטארי שבפניה, והן מתוך הכרה ששיפור כזה הוא מעניין (או במילים אחרות, כדאי להן לשמור על "כללי המשחק", שהרי גם להן יש שבויים בצד השני).

לפני הקמת הארגון לא יכלו משפחות הנעדרים לדעת אם יקריהם עדיין בחיים, האם נפלו בידי האויב כשבויים, האם נפצעו או שמא מצאו את מותם בשדה הקרב. במהלך מלחמת פרוסיה – צרפת בשנים 1870-1 ביקש הוועד הבינלאומי, וגם קבל, משני הצדדים רשימות של פצועים ושבויים שנפלו בידיהם. מכאן תחילתו של שירות חשוב במיוחד של הארגון: הסוכנות המרכזית לחיפוש נעדרים. לאחר מאה שנות פעילות, מצויים בידי הסוכנות 45 מיליון שמות. הסוכנות פתוחה למבקרים והיא מדהימה בשיטות העבודה המדויקות שלה. אסור שתקרה טעות, אפילו אם רשומים 45,000 שבויים קוריאנים בשם קים, 40,000 בשם סמית ו- 2,000 בשם ז'אן מרטין. בנוסף, השיג הארגון את הסכמת הצדדים לכך שהשבויים יוכלו להתכתב עם משפחותיהם. הטיפול במכתבים רבים אלה (במהלך מלחמת העולם השנייה שלחו שבויי המלחמה כ-100,000 מכתבים ביום!) הוא אחד מתפקידי המפתח של הסוכנות.

מעטפה רשמית מהוועידה הבינלאומית הרביעית של הצלב האדום, ז'נבה 1906.

לעיתים קורה, שהמדינה המחזיקה בשבויים אינה מסוגלת להאכיל, להלביש, ולטפל רפואית בשבויים שבידיה, שכן תנאי מלחמה קשים גרמו למחסור, והיא אינה יכולה לטפל אף באנשיה היא. עזרה מבחוץ חיונית במקרים כאלה. אספקה כזו היא אחד התפקידים המסורתיים של הארגון, ולעיתים רק נציגי הצלב האדום יכולים לחצות את גדרות התיל, לנוע באופן חופשי ולהגיש את העזרה הנחוצה כל כך.

הניטרליות המוחלטת של הארגון והאופי החסוי של פעולתו אפשרו לצלב האדום להרחיב את פעילותו גם למלחמות אזרחים או מהומות בתוך המדינות, תופעות נפוצות

במאה ה-20. הארגון דואג גם לאסירים פוליטיים: מאז בקרו נציגי הארגון, בהסכמתו של **לנין**, בבתי הסוהר הבולשביקים, נערכו אלפי ביקורים בבתי סוהר במדינות רבות, ומטרתם שיפור תנאי המאסר והבטחת הקשר בין האסירים למשפחותיהם.

הועידה הבינלאומית ה-25.

הועידות הבינלאומיות של הצלב האדום

המבנה המורכב של ארגון הצלב האדום גורם לא אחת לטעויות במינוח. כך למשל, פעולותיהן של הליגה או של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום מיוחסות לעיתים קרובות לארגון הצלב האדום הבינלאומי. למעשה, יש למונח זה משמעות מדויקת: הוא מתייחס למכלול, שמרכיביו הם האגודות הלאומיות של הצלב האדום, הסהר האדום והארירה והשמש האדומים.

פורום הדיונים הגבוה ביותר של הצלב האדום הבינלאומי הוא הועידה הבינלאומית, בה משתתפים נציגי הארגונים שהוזכרו לעיל ונציגי כל המדינות החתומות על אמנת ז'נבה. ועידות אלה מבטיחות אחדות במאמצי הארגון, והן מתכנסות בכל ארבע שנים. הועידה הראשונה התכנסה בפריס ב-1867. התקנות קובעות כי הועידה הבינלאומית 'לא תעסוק בנושאים פוליטיים'. 'ועידה מתמדת' מחליטה בשאלות מסוימות בתקופה שבין מושבי הועידה, ומכינה מושבים אלה.

עקרונות הצלב האדום

עקרונות הצלב האדום נתקבלו בוועידה הבינלאומית ה-20 של הארגון שנערכה בווינה באוקטובר 1965.

1. **הומניטריות:** ארגון הצלב והסהר האדום הבינלאומי, שנוסד מתוך שאיפה לסייע ללא אפליה לנפגעים ופצועים בשדה הקרב, משתדלים בפעולותיהם הבינלאומיות והלאומיות למנוע ולהקל סבל אנושי באשר יימצא. מטרת הארגון היא לשמור ולהגן על חיהם ובריאותם של נפגעי המלחמה ולהבטיח את כבודם האנושי. הארגון תורם לקידום הבנה הדדית, ידידות, שיתוף פעולה, שלום ואחוזה בין כל העמים,

2. **אובייקטיביות:** הארגון עוזר לכולם, ללא הבחנה בין לאום, גזע, דת, מעמד או דעה פוליטית. הארגון עושה מאמץ להקל על סבלם של יחידים, לפעול אך ורק על-פי צרכיהם ולהעניק עדיפות ראשונה למקרים דחופים של מצוקה.

3. **ניטרליות:** כדי להמשיך ליהנות מאמון הציבור, הארגון אינו נוקט עמדה בסכסוכים שונים ואינו עוסק לעולם בעניינים בעלי אופי פוליטי, גזעני, דתי או אידיאולוגי.

4. **עצמאות:** הארגון הבינלאומי הינו עצמאי ובלתי תלוי. ארגוני הצלב האדום הלאומיים, המסייעים לשירותים ההומניטריים של הממשלות השונות וכפופים לחוקים של אותן מדינות, חייבים לשמור תמיד על עצמאותם, כדי שיוכלו בכל זמן נתון לפעול על-פי עקרונות היסוד של הצלב האדום הבינלאומי.

5. **אופי התנדבותי:** הצלב האדום הבינלאומי הינו ארגון עזרה התנדבותי, שאינו פועל בשום צורה שהיא למען מטרות רווח.

6. **אחדות:** בכל מדינה תתקיים רק אגודה לאומית אחת, והיא תהיה חייבת להיות פתוחה לכולם ותפרוש את פעולותיה ההומניטריות על פני כל שטח המדינה.

7. **אוניברסליות:** ארגון הצלב האדום והסהר האדום הבינלאומי הינו ארגון כלל-עולמי. כל ארגוני הצלב האדום הלאומיים נהנים ממעמד זהה ונושאים באחריות וחובה משותפת להגשת עזרה הדדית בעת הצורך.

קונטרס שוודי המנציח את הענקת פרס נובל לשלום להנרי דונאנט בשנת 1901.
דונאנט עצמו נראה בבול משמאל, הלקוח מהקונטרס.

הכרה בינלאומית

אלפרד נובל, ממציא הדינמיט שמת בשנת 1896, יסד בצוואתו קרן לתגמול "בני אדם שתרמו בפעילותם תרומה נכבדה ביותר למען האנושות". החתן הראשון של פרס נובל לשלום (בשנת 1901) היה הנרי דונאנט, המייסד וההוגה של הצלב האדום, שפעל כל חייו במסרירות נפש למען העניין ההומניטארי. דונאנט בחר לתרום את סכום הפרס למטרות צדקה במקום להשתמש בו לצרכיו האישיים (הוא עצמו חי בעוני רב בעיר היידן, בקנטון אפנצל, בשווייץ).

הוועד הבינלאומי של הצלב האדום זכה בפרס נובל בשלוש הזדמנויות שונות: בשנים 1917 ו-1944 לאות הוקרה על תרומתו בשתי מלחמות העולם, ושוב בשנת 1963 יחד עם הליגה, לכבוד יובל המאה להיוסדו. שום איש או גוף אחר לא זכה בפרס נובל, על הקטגוריות השונות שלו, מספר כה רב של פעמים.

*

מאה ארבעים וחמש שנה לאחר היווסדו, הצלב האדום הוא הארגון ההומינטרי הגדול בעולם, ולא ניתן לתאר את חיינו בלעדיו. מן הראוי לחלוק כבוד לקומץ האנשים שהחלו במפעל מבורך זה, וחשוב עוד יותר להכיר את מבנה הארגון. במאמר זה ניסיתי לעשות את שני הדברים גם יחד.

משה מיכאלי אוסף את נושא הצלב האדום זה למעלה מחמישים שנה. התצוגה שלו בנושא זכתה במדלית זהב ברמה הבינלאומית. כתובתו: mosheale@012.net.il

הכל על "איזון" בתצוגה תימאטית מנחם לדור

בימים אלו הגיעו לידי מספר חוברות של Temas Filatelicos – כתב העת של האגודה התימאטית הספרדית. לטעמי, זהו אחד הביטאונים הטובים ביותר בתחום הבולאות התימאטית. בגליונות הבאים של נושאון אביא סיכום ממספר מאמרים מעניינים מתוך בטאון זה. גיליון מס' 26-27 כולל מאמר של **ג'יאנקרלו מורולי** (לשעבר יו"ר הועדה התימאטית של ה-FIP) על האיזון בתצוגה תימאטית. לנוחיות הקורא אני מביא להלן תרגום של מאמר זה. הפסקה האחרונה במאמר היא תוספת שלי.

תשעים אחוז מהשאלות שנשאלתי ב-40 שנותי כשופט תימאטי הן "האם פריט בולאי זה ראוי לתצוגה"? אני יודע שמקורות המידע מוגבלים (ולפעמים אף בלתי זמינים), ואני מקדם בברכה שאלות המראות שהמציג כבר עשה "שיעורי בית", ורוצה לקבל אישור להערכות שלו; שיתוף כזה של מידע מעשיר את שני הצדדים. אולם שאלות רבות חושפות חוסר מחויבות של המציג, המנסה לקבל תשובה לשאלה שהיה עליו לחקור לבד. תהליך מחקר עצמאי הוא חלק מעקומת הלימוד הבולאית, והוא חיוני להגעה ל'בשלות' בולאית מלאה.

יתר השאלות מתייחסות לאיכות התימאטית של תוכנית התצוגה או להתאמה של פריטים לתכנית, ולעתים קרובות התשובה היא "זה תלוי". במה? בגישה הכללית של המציג/ה לפיתוח הנושא. תלות כזו קיימת בהקשר של התצוגה *הספציפית*, עם התוכנית הספציפית ועם גישת הפיתוח הספציפית. וכאן אנו מגיעים לנושא האיזון.

דף התכנית מספק הערכה ראשונית של המבנה, אבל רק התבוננות מעמיקה בתצוגה כולה מאפשרת להעריך את האיזון בתכנית. הסתכלות בעמוד ובו הפריט המסוים תאפשר להבין האם הפריט מתאים לפיתוח, או שהוא מפר את האיזון בפיתוח. ניקח כדוגמה את המדענית הדגולה **מארי קירי**: בולים המציגים את חייה בפולין הם בלתי רלוונטיים בתצוגת "היסטוריה של הפיסיקה", אבל הם מאוד רלוונטיים בתצוגה המתמקדת ב"מארי קירי – אישה ומדענית".

המילון מגדיר איזון כ"חלוקה שווה של משקל, כמות וכדומה". איזון הוא המפתח לתצוגה מוצלחת, והוא דורש מידה רבה של הגיון פשוט ובריא. איזון קשור באופן הדוק עם עקביות, כלומר התנהלות נמשכת של אותם עקרונות ואותה גישה. אם דבר מסוים נעשה עבור א' הוא צריך להיעשות גם עבור ב' ו-ג'. הבה נראה איך זה משפיע על הקריטריונים השונים בהערכת תצוגה תימאטית.

התכנית: מבנה התכנית חייב להיות "נכון, לוגי ומאוזן" בחלוקה שלו לפרקים ולתת פרקים. הפרקים צריכים להיות מאוזנים בהתאם למשקלם התימאטי היחסי בתוך הנושא (כפי שהוגדר בשם התצוגה), ולא על פי כמות החומר הזמין. במספר מקרים ניתן למזג תתי פרקים קטנים לשם קבלת איזון טוב יותר, או לחלק פרקים גדולים.

לפעמים צריך לתחום את הנושא, בדרך כלל במונחי זמן או מרחב, על מנת להשיג איזון. תצוגה על "הגביע העולמי בכדורגל" יכולה להיות מוגבלת לתקופת גביע Rimet (עד 1970, כאשר ברזיל זכתה בגביע לצמיתות) מפני שהתחרויות מאז (על גביע Fifa של ההתאחדות הבינלאומית) מהוות אתגר בולאי קטן יותר, בשל ריבוי ההנפקות.

סיבה נפוצה לחוסר איזון היא גישה "לאומית", כלומר הקדשה של סעיף למדינתו של המציג. אם בתצוגה על "משטרה", לדוגמה, כלול סעיף על "המשטרה בישראל" עולה מאליה השאלה - למה לא המשטרה בצרפת או באנגליה? סעיף כזה מפר את האיזון בתכנית, כיוון שהוא נכלל רק בשל לאומיותו של המציג. אם למשטרה בישראל יש תכונות או היבטים מיוחדים (למשל, המאבק בטרור), יש להציג אותם כחלק מהפיתוח הכללי (למשל בפרק "תפקידי המשטרה") כמו כל תכונה או היבט אחרים. חוסר איזון קיצוני נובע מסעיפים כגון "שונות" או "תוספות אחרונות" אשר ממילא אינם תואמים את הדרישה שהסעיפים יהיו אך ורק תימאטיים.

ברזיל זכתה לצמיתות בגביע ז'ייל רימא.

הפיתוח: פיתוח מאוזן בא לידי ביטוי בהעמקה הולמת של הפירוט התימאטי בהתאם לחשיבותם של הסעיפים השונים בתוך הנושא. הסיכון הוא, שלא קיימים מספיק פריטים בולאיים להציג היבטים מסוימים של הנושא. במקרה כזה נדרשת פעולה על מנת לאזן את הייצוג המפורט של הנושא. צריך לזכור שתצוגה אינה אלא 'בחירה', כך שמוצדק לחלוטין לא להכליל היבטים מסוימים. הכלל הבסיסי הוא 'שכח כמה פריטים יש לך, אבל השתמש בפריטים המתאימים ביותר על מנת לתמוך בסיפור זורם ובהיר' ובהתאם גם 'אל תאלץ היבטים תימאטיים רק על מנת להוסיף פריט כבד (גדול)'.

סיכון שכיח אחר הוא פיתוח לא מאוזן של היבטים תימאטיים דומים. לדוגמה, באוספי מוסיקה ניתן לראות התייחסות למקום הולדתו של מלחין א' אבל לא של מלחין ב' או ג', וזאת ללא שום סיבה מיוחדת. ניתן להראות את מקום הולדתו של המלחין אם הייתה למקום השפעה על התפתחותו המוסיקלית של המלחין. במצב כזה על המציג להסביר זאת במפורש בכיתוב, אחרת הפיתוח הופך להיות בלתי מאוזן.

פריטים בולאיים: שימוש מאוזן בכל מיגוון הפריטים של חומר בולאי מושג על ידי הצגת פריטים מכל התקופות וממספר גדול של מדינות – כל זאת במסגרת האפשרויות של הנושא שנבחר. סוחרי בולים מציעים לאחרונה הגהות ותרשימי הצעה לבולים שהונפקו (או לא). רבים מציעים פריטים כאלו במטרה לזכות בניקוד גבוה יותר על נדירות (לרוב מתוך הערכת יתר של החשיבות הבולאית של הפריטים), אבל הם לא נתנו תשומת לב מספיקה לתוכן התימאטי של הפריט. מרבית הפריטים האלו מפירים את האיזון בפיתוח: למרות שהפריטים מתייחסים להיבטים שוליים בפיתוח הם גוזלים חלק ניכר של דף התצוגה, ובכך הם מקנים לאותו היבט חשיבות מוגזמת.

מאותה סיבה מחקרים בולאיים (שחייבים להיות מאוזנים בפני עצמם) צריכים להתייחס להיבט בעל חשיבות תימאטית גבוהה; אחרת הם מפירים את האיזון הכולל

של התצוגה, בכך שהם מקצים שטח (שווה ערך לחשיבות) רב לנושא תימאטי שולי המתואר בפריטים שבמחקר. מכאן, שמטרת המחקרים אינה שלמות, אלא קיומן של הרבה תשניות בולאיות. בכל מקרה שמציגים מחקר בולאי, מומלץ שהוא יהיה מורכב ממגוון רחב של פריטים בולאיים, ולא רק מבולים או מכלילים.

הצגה: הצגה משמעה "האיזון האסתטי הכולל של התצוגה" (ההגדרה לקוחה מתוך כללי השיפוט, ה-SREV). איזון זה הכרחי על מנת להסביר את החומר (והסיפור שהוא מתאר) בצורה מיטבית, הן למבקר בתערוכה והן לשופט. האיזון ניתן להשגה על ידי דפים "equally full enough". פריטים הממלאים דף שלם שונים בגודל שלהם משאר הפריטים. לפעמים מומלץ להשתמש במעטפה (בתנאי שהיא כוללת אותו מסר תימאטי) במקום בבול על מנת להשיג דף מאוזן. במקרים אחרים עדיף להשתמש בבול מאשר במעטפה או בכליל. עקביות הכרחית על מנת להשיג תצוגה מאוזנת. כותרות וכותרות משנה, טקסט להסבר, כמו גם הסברים פילאטליים צריכים להיות עקביים ואחידים. לצערנו, לעתים הם אינם מופיעים כלל, או שהם ארוכים מדי.

*

הגהת מטבעת (die proof) ממאלי.

מאמר אחר וחשוב מאוד באותו גליון הוא של **חוצה רמון מורנו** הספרדי, מזכיר הועדה התימאטית של FIP ושופט בינלאומי העוסק בהגהות (proofs) בצרפת והמדינות שבהשפעתה. מורנו סוקר את תהליך ייצור הבולים בצרפת, ומסביר את השלבים השונים והתוצרים שלהם: שלב הסקיצה הראשונית, דרך ההגהות, טכניקות ההדפסה השונות ושלב בדיקת הבול – כולל Stage Epreuve de Luxe, Die Proof, Proof וכו' – ועד שלבי ניסויי הצבע וההדפסה הסופית. המאמר מפרט את הסימונים השונים שיכולים להופיע על הפריטים השונים, כולל לדוגמה המספר של גוון הצבע בו נעשה שימוש. המאמר נוגע גם במדינות הרבות שהיו תחת השפעה צרפתית (צפון אפריקה, אפריקה המערבית הדוברת צרפתית, לאוס וקמבודיה במזרח הרחוק) והדפיסו את הבולים שלהן בצרפת. זהו מאמר חשוב מאוד מבחינת הידע הבולאי, וכל מי שרוצה להציג ידע בולאי חייב לעבור על מאמר זה. הגליון נמצא בספריית ההתאחדות, ואני ממליץ לבקר בספרייה, לעיין בחוברת בכלל ובמאמר זה בפרט.

מנחם לדור הוא שופט תימאטי בינלאומי, והיה בעבר יו"ר איל"ת.
כתובתו לצורך תגובות: ladorm@gmail.com

ילדים בריאים הם ילדים מאושרים

רפואת ילדים היא ענף מיוחד ברפואה. בבתי חולים רבים יש מחלקת ילדים, ובמקומות רבים יש בתי חולים המיועדים לילדים ותינוקות בלבד. בית החולים המרכזי לילדים של לונדון, "בית החולים הגדול של רחוב אוסמונד" נוסד ב-1852 והיה הראשון מסוגו בכל העולם של דוברי האנגלית. לציון 150 שנה להקמת בית החולים הנפיק הדואר האנגלי ב-2002 סדרה של 5 בולים ובהם תמונות מתוך עלילת פיטר פן.

בודאי תשאלו מה הקשר? ובכן מחבר פיטר פן, הסקוטי **ג'יימס ברי**, העביר את זכויות היוצרים של פיטר פן (הצגה, ספר וכל הקשור) לבית החולים בשנת 1929 לצמיתות. הסכומים העצומים הנצברים מידי שנה אפשרו (בתוספת קרנות אחרות) להפעיל ולתחזק את בית החולים. בשנת 1987, חמישים שנה לאחר מות היוצר, הסתיימו תמלוגי הזכויות על פי החוק. אבל אז, לבקשת בית החולים, התקבל חוק מיוחד בפרלמנט האנגלי המאשר, לפני משורת הדין, עוד 20 שנות תמלוגים. התקדים יצר לחץ בכל רחבי העולם,

ומ-1996 נכנס לתוקף הסדר לפיו זכויות יוצרים נשמרות 70 שנה ממות היוצר. כך זכינו לבולי פיטר פן אלו. בבולים הנראים כאן נמצא את קפטן הוק ואת התנין שבלע שרון.

במלאת מאה שנה לבית החולים לילדים במונטריאול, הנפיק הדואר הקנדי בול המראה שלושה דובים המקבלים טיפול רפואי בבי"ח. הם לא מבוהלים ומחייכים, כי הם מבינים שהטיפול לטובתם. מסתבר, שבובות דובים מתאימות להעברת מסר של טיפול וריפוי ילדים חולים ויש בול מהולנד ובול מקוריאה הדרומית שבהם הדב החולה והדב הפצוע מקבלים טיפול מסור.

בבתי חולים לילדים מושם דגש רב על יצירת סביבה עליזה, חמה וידידותית. דוגמא מצויינת לכך היא בית החולים האורטופדי לילדים במונטריאול, שהוקם ופועל במימון "השרינרס" - קבוצה גדולה מתוך ארגון הבונים החופשיים הפועלת בעיקר בצפון אמריקה. קנדה הנפיקה ב-2001 בול לכבוד בית חולים זה, המיועד לילדים חסרי אמצעים. מי שדואג לשמח את הילד כאן הוא ליצן קרקס, כי השרינרס מפעילים גם קרקס אמיתי.

המלחמה בשחפת.

מאפיין בולט של רפואת הילדים הוא מתן חיסונים. בבול מגאנה מזכירים את החיסונים לפוליו, חצבת, אבעבועות רוח, וגם דיפטריה (קרמת), שעלת, טטנוס (חיסון הידוע כ"החיסון המשולש") וחיסון לשחפת. המלחמה בשחפת זוכה למקום נכבד בבולאות בעולם, והיא מוצגת בבול הפולני ובשבל שלו בעזרת הלוגו הידוע של צלב בעל 2 זרועות - העליונה קצרה וזו שמתחתיה ארוכה יותר.

דגש נוסף הוא על תזונה נכונה ומניעת רעב, במיוחד אצל ילדים ותינוקות. בבול קנדי שיצא לציון המילניום רואים פעוט בריא ומלא שמחת חיים כי השתמש בפאבלום - מזון תינוקות מעובד על פי נוסחה שפותחה על ידי רופאי ילדים בקנדה בתחילת שנות ה-30. נושא אחר שאף הוא שייך לתחום הרפואה המונעת הוא שמירה על היגיינה. בדרום אפריקה הונפק בול המראה תינוק רוחץ בגיגית עם הכיתוב "שמור על המים למען הבריאות". בשוודיה הונפק בול של תינוק חובש מסכה נגד גזים בגלל הסכנה שבזיהום האויר.

לסיום הטור ניגע בחטף בנושא המאבק במוגבלויות שונות, כגון עוורון וחרשות. נושא זה ראוי לטור משלו, אבל לא ניתן לכתוב על בריאות ילדים בלי להזכיר ולו בקצרה את **הלן קלר**. בעזרת האומנת- מחנכת שלה **אן**

סאליבן למדה הלן קלר להתגבר על מגבלותיה ולתפקד באופן עצמאי על אף היותה חרשת עיוורת. קלר אף הפכה לסופרת ופעילה חברתית. סיפורה של הלן קלר הוא סיפור גבורה מרגש, ואני ממליץ לכולם לקרוא אותו. אין ספק כי מי שילמד את תולדות חייה יתרגש כמוני למראה הבול האמריקאי הנראה כאן.

אם נטפל היטב בילדינו ונשמור על בריאותם נוכל לראות סביבנו ילדים בריאים ושמחים.

שלכם,
דובוש

דובוש אוסף בולי ילדים, דובים ודפוס על בולים.
כתובתו: יורם כהן, קיבוץ כפר עזה, ד.ג. הנגב 85142. dobush@yahoo.com

דמי חבר באיל"ת לשנת 2009

דמי החבר באיל"ת לשנת 2009 עומדים על סך של 120 שקל (לנוער 60 שקל בלבד). את דמי החבר יש לשלוח לגזבר האגודה, **שלמה וורגן** (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503). המחאות יש לרשום לפקודת איל"ת.

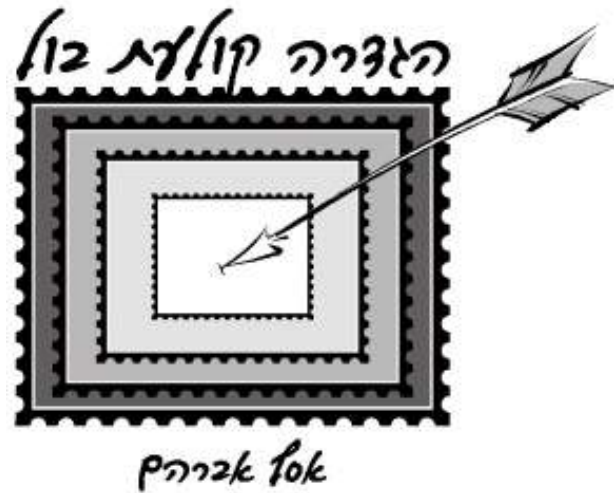
בסוף ינואר תעודכן רשימת החברים, ומי שלא ישלם עד אז יפסיק לקבל את שלושת הביטאונים של האגודה (נושאות, נושאות והעיתון לנוער נושאונצ'יק), וכן את בטאון ההתאחדות - שובל. אין באפשרותנו ואין בכוונתנו לשלוח תזכורות חוזרות ונשנות בעניין זה.

אנא, חיסכו לכולנו את חוסר הנעימות ושלחו את דמי החבר לשנת 2009 עוד היום!

חותמת בישופ

חותמת בישופ (באנגלית: Bishop mark) היא חותמת תאריך שהומצאה במאה ה-17 על ידי הקולונל האנגלי **סר הנרי בישופ**. למעשה, היתה זו חותמת התאריך הראשונה בעולם.

בישופ היה המנהל הכללי של הדואר הבריטי בשנים 1660-1663. בתחילת כהונתו נשמעו דברי ביקורת על עיכובים בדואר, ובישופ יזם את הנפקת החותמת הקרויה על שמו כדי ש"שום נושא מכתבים לא יעז לעכב מכתב מדואר לדואר". החותמת נכנסה לשימוש ב-2 באוגוסט 1661.

חותמת בישופ על גבי מכתב שנשלח מלונדון להרטפורדשייר בשנת 1767. חותמת בישופ מסומנת בחץ. בחלקו העליון של העיגול מצויין היום בחודש – 17, ובחלקו התחתון החודש, אוקטובר (OC).

חותמת בישופ מורכבת מעיגול המחולק לשניים. בחלקו האחד (לרוב, העליון) של העיגול מופיעות הספרות של היום בחודש, ובחלקו האחר שם החודש בשתי אותיות. השימוש בחותמות בישופ הורחב גם למושבות הבריטיות ברחבי העולם, ובכלל זה גם בצפון אמריקה ובהודו. חותמות בישופ הוחלפו בהמשך על ידי חותמות תאריך מפורטות יותר, הכוללות גם את שם היישוב ממנו נשלח המכתב ואת השנה. השימוש האחרון בחותמות בישופ נעשה באדינבורו בשנת 1807.

אסף אברהם, אספן של בולי בריטניה, הוציא לאור את המילון האנציקלופדי החדש לבולאות ולדואר – ראה באתר האינטרנט www.philapub.com. כתובתו לצורך תגובות: stamp@gmail.com.

על הינשוף באמנות

קראתי בעניין רב את 'המדיום אינו המסר' של **רון ברגר** בנושאון הקודם ואני בהחלט מסכים עם העקרונות התימאטיים המועלים בו. אבל נדרשות, לטעמי, מספר הארות (כן, ב-'א' ולא ב-'ע') כדי להשלים את התמונה. אני ממליץ לקרוא בשנית את המאמר, ולעיין בתכנית המוצעת.

בסעיפים 3.5 ו-3.6 מדובר על הינשוף כסמל החוכמה, ההשכלה והידע. רצוי מאוד להסביר כיצד נוצרה תדמית זו של הינשוף. מהן התכונות של הינשוף שיצרו אצל האדם את הדימוי של יצור חכם, המהווה דוגמה וסמל? חלק מהתחביב שלנו הוא ההעמקה והחקירה בהיבטים שמסביב לבולים עצמם, ותצוגה תימאטית אמורה לשקף לימוד זה.

סעיף 3.4 מדבר על הינשוף כסמלה של העיר אתונה. אני מפנה אתכם למאמרו המתורגם של **ג'יאנקרלו מורולי**, המוביל הגדול של השינויים בבולאות התימאטית. מדוע אתונה ולא ערים נוספות? ישנן דרכים אלגנטיות להגדיר את הסעיף קצת אחרת.

סעיפים 3.7 ו-3.8 מדברים על שמירת התבואה ממכרסמים והקשר לחקלאי. דומני כי מקומם של סעיפים אלו אינו בפרק 'הינשופים משתקפים במראת התרבות האנושית'. סעיפים אלו אינם 'תרבות' - הם מדברים על החיים, זה בצד זה, של הינשופים והאדם והם צריכים לעבור לפרק אחר – אחד מהקיימים או פרק חדש. לחליפין, ניתן לבצע שינוי יצירתי של שם הפרק, על מנת שיכלול (לוגית) גם היבטים אלו. ואגב – לקשר ינשוף-חקלאי יכולות להיות גם השפעות שליליות, כגון הרעלה.

בברכה,
מנחם לדור

פתרון החידה הבולאית

בגליון הקודם הצגנו בפניכם ששה בולים ובהם ציורים, פרי מכחולם של כמה מהגדולים שבציירים בכל הזמנים. חמישה מהבולים הציגו יצירות של אמנים אימפרסיוניסטים – **מונה, ואן גוך, דגה, מאנה ורנואר**.

הבול יוצא הדופן הוא זה המציג את יצירתו של **טיציאן** – אמן שיצר במאה ה-16, למעלה מ-300 שנה לפני תחילת התנועה האימפרסיוניסטית.

מבין הפותרים נכונה עלה בגורל שמו של **בנימין ריקרדו**, והוא זוכה בפרס מתנת התאחדות בולאי ישראל.